

NEV'ZUHUR

EDEBİYAT KÜLTÜR SANAT

KASIM 2018 / SAYI : 66

NEVZUHUR

EDEBİYAT KÜLTÜR SANAT
KASIM 2018 / SAYI : 66

SAHİBİ:

MUSTAFA AKBABA

GENEL YAYIN YÖNETMENİ:

ALİ DEMİREL

YAYIN KURULU:

BEKİR KARA
HASAN TÜLKAY
MEHMET ERÇİN

ADRES:

Atatürk Cd. 1306 Sk.
Akbaba Apt. No: 1/2 ANTALYA

TLF : 0 (242) 241 80 62 - 63

BELGEGEÇER: 0 (242) 241 41 74

www.mustafaakbaba.com

e-posta: alidemirel47@hotmail.com

ISSN : 1308 - 1403

BASIM YERİ

TUNAHAN OFSET & MATBAACILIK
Tel : 0 (242) 248 90 88
www.tunahanmatbaa.net
info@tunahanmatbaa.net
tunahanoffset@gmail.com
Sinan Mh. Atatürk Cd. 1254 Sk.
Rıfat Türkcan Psj. No: 14/7
Muratpaşa / ANTALYA

YAYIN TÜRÜ :

Yerel - Süreli
İki Ayda Bir Yayınlanır

NEVZUHUR da yayımlanan yazılar
kaynak gösterilerek iktibas edilebilir.

NEVZUHUR da yayınlanan eserlere
telif hakkı ödenmez.

NEVZUHUR

Bir kültür hizmeti olup, para ile satılmaz.

NEVZUHUR da

Yayınlanan bütün yazıların sorumluluğu
yazarına aittir. Gönderilen yazıların
yayınlanması, Yayın kurulu nun
kararına bağlıdır.

NEVZUHUR Yayınlarının tamamına
www.mustafaakbaba.com adresinden
ulaşabilirsiniz.

NEVZUHUR

BU SAYIMIZDA YAYINLANAN

"KENDİ ELİMLE YÂRE KESİP VERDİĞİM KALEM
FETVÂ-YI HÛN-I NÂ-HAKKIMI YAZDI İPTİDA"

MUSTAFA AKBABA

SELÇUKLU ESERLERİNE GÖLGESİNİ SEREN
YİVLİ MİNARE

ANDAÇ

KAHRAMAN HASAN ÇAVUŞ VEYA
EL TURCO

ALİ DEMİREL

BEN SANAT YAPIYORUM KARDEŞİM SANAT...

AHMET YENİLMEZ

Sinema ve tiyatro sanatçısı

SABİR ÇEKİCİ

MUSTAFA AYVALI

UNUTULAN BURDURLU

HASAN TÜLKAY

KAYNAK

Ön Kapak Resmi : K.G. Lanckoronski / AKMED ARŞİVİ
Arka Kapak Resmi : Le Bruyen 1728 / AKMED ARŞİVİ

OKUYUCU İLE SOHBET

Değerli NEVZUHUR dostları;

2018 yılının son sayısı ile karşınızdayız. Cenab-ı Allah izin verirse yeni yılda 12. yaşımıza adım atmış olarak sizlerle birlikte yolumuza devam edeceğiz.

İlk yazımız MUSTAFA AKBABA'nın. Yazarımız, yazısına konu başlığı olarak; *"KENDİ ELİMLE YARE KESİP VERDİĞİM KALEM / FETVÂ-YI HÛN-I NÂ-HAKKIMI YAZDI İPTİDA"* beyitini uygun görmüş. Sebebinin yazının içinde bulacaksınız.

62. sayıdan bu yana, Antalya-Kaleiçi'nde bulunan ve haklarında çok fazla bilgiye sahip olmadığımız Selçuklu eserlerini tanıtmaya çalışan ANDAÇ, bu defa *SELÇUKLU ESERLERİNE GÖLGESİNİ SEREN YİVLİ MİNARE* başlığı altında Antalya'mızın sembolü Yivli minare ve Camii'ni tanıtarak bu konuyu sonlandırıyor.

ALİ DEMİREL, tarihimizdeki sayısız kahramanlarımızdan biri olan Hasan Çavuş'u okuyucularımıza roman tadında tanıtıyor. Yazı başlığı ise; *KAHRAMAN HASAN ÇAVUŞ VEYA EL TURCO*.

Sinema ve tiyatro sanatçısı AHMET YENİLMEZ ise Nevzuhur okuyucularına; *BEN SANAT YAPIYORUM KARDEŞİM SANAT* diyerek sanat ve sanatçı hakkındaki düşüncülerini aktarıyor.

UNUTULAN BURDURLU başlığını taşıyan yazısı ile HASAN TÜLKAY; 1922-1984 yılları arasında yaşamış olan hemşehrisi şair, gazeteci, yazar İBRAHİM ZEKİ BURDURLU'yu sayfalarımıza taşıyarak hatırlanmasına vesile oluyor.

MUSTAFAAYVALI da *SABİR ÇEKİCİ* unvanlı şiiriyle dergimizi renklendiriyor.

Bir sonraki sayıda buluşmak dileğiyle hoşçakalınız.

NEVZUHUR

"KENDİ ELİMLE YÂRE KESİP VERDİĞİM KALEM FETVÂ-YI HÛN-I NÂ-HAKKIMI YAZDI İPTİDA"

MUSTAFA AKBABA

Değerli kâri; Yazımın başlığı, III. Selim Han öldürüldüğü zaman cebinde bulunduğu söylenen müfred (tek beyit) dir. Niçün bu beyti başlık olarak münasip gördüğümün cevabını yazının içinde bulacaksınız.

NEVZUHUR'un 65. Sayısında Ali DEMİREL'in kaleminden okuduğunuz *BİR KURTULUŞ SAVAŞI KAHRAMANI FEHİME SULTAN* başlıklı yazı ilginizi çekmiştir diye düşünüyorum. Sultan V. Murad'ın kızlarından Fehime Sultan'ın kurtuluş savaşı yıllarında yaptığı faydalı çalışmalar ve sonrasındaki hayat hikâyesi filmlere konu olacak nitelikte değil mi? Ancak burada hemen altını çizerek söylememiz, dolayısıyla düzeltmemiz gereken bir durum var ki o da; Fehime Sultan'ın mal varlığını elden çıkartmasında, zevci Mahmud Behçet Bey'in hiçbir dahlinin olmayışdır. Yani Fehime Sultan elindeki mal varlığını zevcinin istek ve baskısıyla değil, hanedan mensuplarına sürgün kararının alınmasından sonra, yurdu hemen terk etmeleri gerektiği için elden çıkarmak zorunda kalmış olmasındandır. Üç gün içerisinde yok pahasına sarayını ve eşyalarını elden çıkartıp zevci ile önce Viyana'ya gidip sonra da Nice'e yerleşirler. Sultan ile bambaşka seciyede olan Mahmud Behçet Bey, bu hadiseden sonra zevcesinin elindeki parayı dükkân açma bahanesiyle alır, Fransız tezgâhtar bir kızla sultanı terk edip gider. Fehime Sultan böylece ikinci darbeyi de zevcinden yemiş olur.

Fehime Sultan sürgüne çıktığı zaman 49 yaşındadır. Nice'de beş parasız ve hâmisiz kalan Sultan, büyük bir sefalet içerisinde hastalanıp yatağa düşer. Kendisini hiç terk etmeyen, teni siyah ama içi bembeyaz olan emektar zenci cariyesi Müyesser, geceleri sokaklarda dolaşarak getirdiği beş-on frankla velinimetine hiç değilse bir tas çorba içirebilmiştir.

VEFAKÂR CARİYE MÜYESSER

Fehime Sultan 15 Eylül 1929'da veremden öldüğü zaman 54 yaşında idi. Bu hayata beş yıl kadar dayanabildi. Naaşı sonradan yeğeni Osman Fuat Efendi tarafından Şam'da bulunan Sultan Selim Camii haziresine nakledildi. Mekânı cennet olsun.

Bilindiği gibi ilk meclis 23 Nisan 1920'de; Vatani düşmandan, Padişahı esaretten kurtarmak üzere dualarla açılmıştı. Fakat sonra rüzgâr tersine esmiş önce saltanat sonra da hilâfet ilga edilmişti. Hilâfetin kaldırılmasının hemen ardından 3 Mart 1924 tarihli kanunla Osmanlı hanedanına mensup 156 kişi vatandaşlıktan ihraç olunarak üç gün içinde sınır dışı edildiler. Sultan Vahideddin Han, saltanatın kaldırılmasından sonra zaten daha evvel yurtdışına çıkmıştı. Kanuna dâhil olmadıkları halde, ebeveynleri veya çocukları ile sürgüne gitmek zorunda kalanlarla bu sayı 200'ü buldu. Efendilerinden ayrılamayan vefalı emektarlar ile bu sayı daha da arttı. Bazıları bu durumun geçici olduğunu, birkaç aya dönebileceklerini sanıp yanlarına fazla eşya bile

SELÇUKLU ESERLERİNE GÖLGESİNİ SEREN YİVLİ MİNARE

ANDAÇ

almamışlardı. Bir kısmı Fehime Sultan gibi gayrimenkul ve eşyalarını apar topar yok pahasına elden çıkartmış, bir kısmı da güvendikleri birine vekâlet vermişti. Bu vekillerin çoğu da müvekkillerine hıyanet edip malların üzerine oturdu. Hayatlarını sürgünde büyük bir sefalet içerisinde geçiren hanedan mensuplarının ölümlerinden sonra da naaşları perişan oldu.

Bu mevzuu biraz daha tafsilatlı anlatmak isterdim ama kalem mürekkep yerine yaş akıtmaya başladı. Altı asırdan fazla bu millete ve insanlığa hizmet etmiş olan bu aileye bu reva görülmemeliydi.

"Kendi elimle yâre kesip verdiğim kalem

Fetvâ-yı hûn-ı nâ-hakkımı yazdı iptida"

müfredi herhalde bu konuya en uygun başlıktır. 'Kendi elimle yontup sevgiliye sunduğum kalem, ilk önce haksız yere benim ölüm fermanımı yazdı' anlamına gelir ki III. Selim Han acaba bu beyitle keramet gösterip hem kendinin hem de Osmanoğullarının akıbetini mi haber verdi?

31. Osmanlı padişahı olan III. Selim Han, Osmanoğullarından gelen İslâm halifelerinin 20. si, III. Mustafa'nın oğlu ve amcası I.Abdülhamid'in halefidir. Annesi Mihr-i Şah Vâlîde Sultan'dır. 24.12.1761'de dünyaya gelmiş, 28.7.1808'de vefat etmiştir. Hayatı 46 yıl, 7 ay, 5 gündür. Tahttan indirildikten 1 yıl, 2 ay sonra şehid edilmiştir. Yerine amcaoğlu IV. Mustafa ve sonra (oğlu gibi yetiştirdiği) II. Mahmud geçmişlerdir. III. Selim'in çocuğu olmamış, Osmanoğulları I.Abdülhamid ve onun küçük oğlu II. Mahmud'dan yürümüştür. Lâleli Camii'nde babası III. Mustafa'nın türbesinde yatmaktadır.

"İlhâmî" mahlası ile yazdığı güzel şiirlerini toplayan bir dîvânı vardır. Osmanoğulları'nın çoğu gibi Mevlvî idi. Galata dergâhına gider, ayin dinler, çok sevdiği dergâhın şeyhi büyük dâhi şair Gaalip Dede ile görüşürdü.

III. Selim dehâ sahibi Türk bestekârlarındandır. Osmanoğulları içinde pekçok değerli, hatta büyük bestekâr yetişmesine rağmen, hiç biri onun gibi dehâ seviyesine erişememiştir. 15 makam tertib etmiştir.

III. Selim devrinin dâhî bestekârları Küçük Mehmed Ağa, Hacı Sadullah Ağa, kendisi ve büyük dâhî Dede Efendidir.

Yazımıza konu başlığı yaptığımız bu şaheser müfred, yıllar önce ilk okuduğum zamandan beri dilime dolanmıştı. Bir süre önce bu müfredin önüne haddimizi aşip üstadımızın ruhaniyetinden af dileyerek biz de bir beyit ilâve edip rubai haline dönüştürdük. Buyurun birlikte okuyalım.

HÜKÜM

**Bu mudur ki sendeki sadâkat-ı iktida
Ey zalim niçün ettin, nedendir bu ihtida?
"Kendi elimle yâre kesip verdiğim kalem
Fetvâ-yı hûn-ı nâ-hakkımı yazdı iptida."**

Burada; 'İktida'nın 'tâbi olma' 'İhtida' nın 'aldatma' olduğunu söylersek bazı okuyucularımızın fazla yorulmadan anlamalarını sağlamış oluruz.

Ruhun şâd olsun Sultanım... Ruhun şâd olsun!..

İstifade edilen kaynaklar:
-Prof.Dr. Ekrem Buğra EKİNCİ'nin muhtelif tarihlerde Türkiye Gazetesi'nde neşredilen tarih yazıları
-Yılmaz ÖZTUNA/Büyük Türk Müsıkısı Ansk.
II./Kültür Bakanlığı yay-1990

Anadolu Selçuklu dönemi (1075-1308), Türklerin Orta Asya ve İran'dan Anadolu'ya uzanan yaklaşık iki yüzyıllık göç hareketi sonucunda, Doğu Roma/Bizans egemenliğindeki Anadolu coğrafyasına eklenme süreci olarak tanımlanmaktadır. Bu süreç içerisinde Orta Asya, İran Türk-İslam ve Anadolu coğrafyaları arasında kültürel bir sentez oluşmuştur. Doğu Roma/Bizans egemenliğinden devralınan kırsal ve kentsel yerleşimlerden oluşan Anadolu coğrafyası, Selçukluların uyguladığı askeri ve ekonomik temellere dayanan sistemli politikalarla gerek mekansal, gerekse işlevsel açıdan yeniden örgütlenmiştir. (Özcan ve Yenen 2010)

Anadolu Selçuklu Sultanları, iç ve dış ticareti geliştirmek ve ticaret yollarının güvenliğini sağlamak için iktisadi ve ticari amaca yönelik askeri politika izlemişlerdir. Bu nedenle stratejik değere sahip olan kentlerin ele geçirilmesine önem vermişlerdir. Ele geçirilen şehirlerde yoğun imar faaliyetlerine başlayan Türkler, Türk-İslam mimarisiyle Anadolu kültürünün kaynaşmasından oluşan yeni bir sanat anlayışıyla, kendi toplum yapılarının geleneklerine uygun, kültürel ve dini ihtiyaçlarını karşılayacak bir mimari ortam oluşturmuşlardır. (Kemaloğlu 2013)

12. yüzyıl boyunca bir yandan Bizanslılar diğer yandan haçlılarla savaşmak zorunda kalan Anadolu Selçukluları bu dönemde mimarlık alanında fazla eser verememiştir. Ancak en parlak dönemin yaşandığı 13. Yüzyılda, bugün birçoğu ayakta kalan ve hemen hepsi bulundukları yerin simgesi haline gelen cami, minare, medrese, kervansaray, han, saray, köşk, kümbet, türbe gibi birçok yapı inşa edilmiştir. Özellikle bu yüzyılda sultanlık yapan ve şehir plancısı olarak da nitelendirilen I. Alâeddin Keykubat, güzel görümlü kentler oluşturmak amacıyla, Konya, Sivas, Kayseri, Antalya, Alanya gibi yerleşimlerin planlanması ve yapıların inşasında bizzat yol gösterici olmuştur.

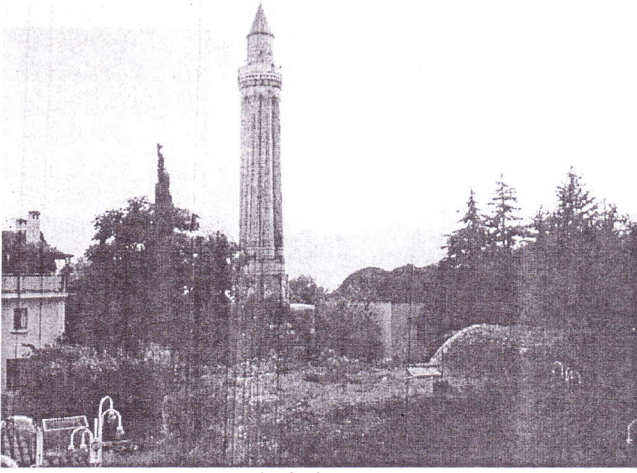
Kurulduğu dönemden itibaren ekonomik ve sosyal bakımdan önemli bir liman şehri olan Antalya kenti, 12. Yüzyıldan sonra Türk Hâkimiyetine girmiştir. Özellikle Anadolu Selçukluları tarihinin altın devri olarak bilinen I.Alâeddin Keykubat devrinde, kent içersinde büyük imar faaliyetleri yaşanmıştır. (Sümer 2009-Yılmaz 2002)

YİVLİ MİNARE CAMİSİ: (Yivlim Cami, Alâeddin Camisi, Eski Cami/Cami-i Atik)

Bunlardan birisi ve de en önemlisi sayılan: Antalya ve çevresinde yaşayan Hamidoğulları Beyliği'nden eski bir yapının, yenilenmesi ve çevresinde işlevsel yapıların inşasıyla meydana gelmiş külliye ise; şimdilerde gölgesinde kalan birkaç Selçuklu eserlerini korumaya çalışan, onlara hamilik yapan Yivli Minare Külliyesi Camii'dir. Hamidoğlu Mübarizeddin Mehmet Bey (Zincirkıran) tarafından 1373 yılında inşa ettirilmiş olan bu yapı Anadolu Türk Beylikleri döneminin erken ulu camilerindendir. Sultan I. Alâeddin Keykubat'ın Yivli Minaresi, imaret ve medrese yapısı bu külliye tamamlamıştır. Bir Selçuklu eseri olan Yivli Minare, kentin ilk İslâm eseri olmasının yanı sıra tasarım özellikleriyle de öne çıkan önemli anıtsal yapılarındandır. Aynı zamanda da, yapıldığı devrin özelliklerini taşıma ve o devri anlatma özelliğine sahip olurlar.

Sözlükte "Işık veya ateş çıkan/ görünen yer" anlamında geçen minare kelimesi Arapça 'Menare'den

gelmektedir. Bazı bölgelerde aynı anlamda mi'zene de (ezan okunan yer) kullanılmaktadır. Orta Asya ve İran'daki işaret ve haberleşme (ateş) kulelerine, Suriye'deki gözetleme ve çan kulelerine, Akdeniz ülkelerindeki deniz fenerlerine veya doğudaki Hint zafer abidelerine dayandığına ilişkin farklı görüşler vardır. İlk olarak Karahanlılar tarafından geliştirilerek Anadolu'ya ve diğer bölgelere taşınmıştır. Yivli Minare aynı zamanda 'Ateş Kulesi' olarak da anılmaktadır. Bina, Kaleiçi'nde İskele Caddesi Tabakhane sokağındadır. İnşa kitabesi bulunmayan binanın bânisi Mübârizeddin Ertokuş'tur. Güney-doğu cephesindeki kapı üzerinde yer alan ve sivri kemerli bir çerçeve içine alınmış mermerden yedi satırlık sülüs yazılı kitâbesinde, caminin Yunusoğlu Mahmud oğlu Mübârizeddin Mehmed tarafından H. 21 Zilkade 774/ M.21 Mayıs 1373 tarihinde onarıldığı ve onarımın da mimar Balaban el-Tavaşi tarafından yapıldığı yazılıdır.

YİVLİ MİNARE

Hâlen cami olarak hizmet vermekte olan bina, doğu-batı istikametinde uzanan, yaklaşık 17.00x27.00 ebadında dikdörtgen bir plana sahiptir. İbadet mekânı, dıştan, üzerleri alaturka kiremitlerle kaplı altı kubbe ve batı tarafta, duvar boyunca tek yöne eğilimli bir kırma çatı ile örtülüdür. Geçirdiği onarımlar sonucunda, bütün cepheleri sıvanmış ve badanalanmıştır. Binada, bugün herhangi bir süslemeye tesadüf edilmemektedir. 1930'lu yılların başında çekilmiş eski bir fotoğrafta kemer yüzlerinde görülen geç devre ait kalem işlerinden ve (daha önce bahsetmiştim) minarenin üzerindeki türkuaz ve kobalt mavisi sırlı çini mozaiklerinden bugün hiçbir iz kalmamıştır. Bugüne kadar, çok çeşitli adlarla yayınlara geçen bina, pek çok araştırmacı tarafından değişik yönleriyle ele alınmış; aslî hali ve tarihlendirilmesi konusunda da çeşitli görüşler ileri sürülmüştür.

Camiyi, 1930'lu yılların başında inceleyen Riefstahl, şimdiki caminin eskiden bir Bizans kilisesi olduğu rivayetlerini reddetmekle birlikte, "burada bazı tuhaf eşkal" bulunduğundan bahisle; mihrabın durumu, ibadet mekânında yeniden kullanılmış sütun, başlık ve kaideler ile "gayri-İslâmî" bulunduğu doğudaki kubbe gibi mimari elemanlara dikkat çekerek söz konusu binanın, M.S. 3. Yüzyıldan kalma "üç geçitli bir kilise" olduğunu söylemektedir⁵³. Söz konusu bu kilisenin ya doğrudan doğruya camiye çevrildiği, ya da "Bizans'a ait dört duvarın üstüne" Hadım Balaban Ağa tarafından bir cami inşa edildiğini düşünen Riefstahl, "camiye tahvil edilen kilesi"nin, kentin Lusignan'ların elinde bulunduğu sırada tekrar kiliseye ve ardından da 1372-73'de Türkler tarafından yeniden camiye çevrilmiş olması ihtimali üzerinde durmaktadır⁵⁴.

Belki de Riefstahl'in bu taspitlerine dayanarak, konuyla ilgili diğer araştırmacılar da, caminin 1219-36 yılları

arasında Selçuklu Sultanı I. Alâeddin Keykubad tarafından, harap bir kilisenin duvarlarından yararlanılmak suretiyle inşa edildiği; sözkonusu caminin, kentin Lusignan'ların idaresi altında bulunduğu 1361-72 yılları arasında tahrip olunduğu, daha sonra, kentin Hamidoğulları'nca fethini takiben, Mübârizeddin Mehmed Bey tarafından 1372-72 yılında esaslı şekilde onarıldığı ve bugünkü şeklini kazandığı görülmektedir⁵⁵.

Gerçekten de, şimdi doğu cepheye bulunan 21 Mayıs 1373 tarihli kitâbede, caminin bu tarihte yenilenircesine bir onarım geçirdiğini açıkça göstermektedir. Söz konusu bina, bu tarihten sonra da çeşitli kereler onarılmış ve aslî halini büyük ölçüde kaybetmiş olmalıdır. Bugün, ibadet mekânında, kubbeye geçiş elemanları ve cephelerdeki pencerelerin durumu da, caminin çeşitli kereler elden geçirildiğine işaret etmektedir. Buna karşılık, bu onarımların bina üzerinde meydana getirdiği değişiklikleri bütün aşamalarıyla tespit edebilme imkânı kalmamıştır. Ancak yine de, bazı mimari detayların incelenmesi, binada meydana gelen değişiklikler hakkında, şu bilgilerin vurgulanmasını gerekli kılıyor:

İbadet mekânının güney duvarındaki mihrap, ilgi çekici bir durum ortaya koymaktadır. Bugün, taş bir dolgu halinde, güney duvardan 30°'lik bir açı yaparak kırılan mihrap kütesinin, buraya sonradan eklemelendiği rahatlıkla anlaşılmaktadır.

Mihrabın hemen yanında, binanın güney duvarına açılmış dikdörtgen formlu pencerenin, bir vakitler, "mihrap nişi olarak düşünüldüğünü, ancak isikametinin yanlış olduğu gerekçesi ile sonradan bundan vazgeçilerek pencere olarak bırakıldığı" nı düşünmek, fanteziye kaçan bir yorumdur. Gerçekte bu pencerenin, ilk binaya ait bir kapı olduğunu düşünmemek için hiçbir sebep yoktur.

Öte yandan, ibadet mekânının batı kenarını teşkil eden tonozlu bölümün izahı da bir sorundur. Bu bölümün, bir teras üzerine oturtulduğu anlaşılan binayı, batı yönünden destekleme amacıyla inşa edilmiş bir istinat duvarı gibi fonksiyon görmediği açıktır.

YİVLİ MİNARE / KİTÂBE

Binanın, bir kilise olarak inşa edildiği kanıtlanamasa dahi, şimdi doğu cephesi üzerinde bulunan 21 Mayıs 1373 tarihli onarım kitabesindeki "... bena ve ceddede haz'el cami el- mübarek..." ibaresine dayanarak, bir vakitler cami olarak kullanıldığı ve anılan tarihte, şimdilik bilemediğimiz bir sebepten dolayı, büyük bir onarıma maruz kalacak kadar tahrip olduğu açıktır. Bu durumda, söz konusu caminin ilk inşaatının, Antalya'nın Selçuklular tarafından fethine kadar inen bir geçmişe sahip bulunduğu ve bir vakitler şehrin Ulucamisi olarak fonksiyon gördüğü pekâlâ iddia edilebilir. 16.yüzyıl belgelerinde binanın "Cami-i Atik" veya "Alâeddin

Cami" olarak geçmesi, ayrıca, daha geç tarihli şer'iyye sicillerinde caminin bulunduğu mevkinin "Cami-i Atik Mahallesi"⁵⁹ diye anılıyor olması da, şimdi "Yivli" ya da "Yivli Minare Camisi" denilen binanın, Antalya Ulucamisi olduğuna karine teşkil eder. Geç döneme ait kayıtlarda, ayrıca, "Cami-i Cadid Mahallesi"nin⁶⁰ zikrediliyor olması da, ele aldığımız binanın, şehrin en eski camisi olduğunu gösterir.

65. sayımızda İmaret medresesi bahsinde konu ettiğimiz Ulu Cami'nin resim ve belgelere dayanarak bu yapının iki katlı olduğunu ve **dört köşe minaresinin** bulunduğunu belirtmek mümkündür. (Sönmez 2009), (T.A.B Spratt ve E. Forbes Travels in Lycia, 1847)⁶⁸

Şu halde, sözkonusu cami, ilk kez kim tarafından ve hangi tarihte inşa edilmişti?

Bazı araştırmacılar, binadan ayrı olarak inşa edilmiş ve hemen doğusunda yükselen "Yivli Minare"ye dayanarak, söz konusu caminin I.Alâeddin Keykubad tarafından inşa edilmiş olduğu görüşündedirler⁶¹. Caminin, Selçuklu dönemine kadar inen bir geçmişi bulunduğu kabul edilebilir olmakla birlikte, I. Alâeddin Keykubad tarafından veya onun döneminde inşa edilmiş olduğunu gösteren herhangi bir maddi kanıt/kitâbe yoktur.

Buna karşılık, Mübârizeddin Ertokuş'a ait ve H. 669/M.1270-71 tarihinde Antalya'da düzenlenmiş olan bir vakfiye⁶², belki de, ele aldığımız binanın kim tarafından ve hangi tarihte inşa edilmiş olduğu sorusunun cevabına biraz daha yaklaşmamızı sağlayabilir.

Söz konusu vakfiyenin, Ertokuş'un ve mütevellî tayin ettiği azadlı kölesi Hacı Armağan-Şah'ın ölümünden çok sonra yapılmış olduğu ve vakfiyede de zikredildiği gibi, "*bu muamelenin, onun hayatta iken, takririne şahit olanların ifadeleri üzerine dayandığı*" bilinmektedir. Ne yazık ki, vakıf şartları hakkında ayrıntılara ait kayıtların mevcut olmadığı bu vakfiyede, vâkıfın çeşitli yerlerde yaptırdığı medrese ve hanından başka, "...ve'l-mescid'ul-cami-i bi-mahruset'uldar'ul-'lzz Antalya..."⁶³ demek suretiyle, Antalya'da inşa ettirdiği bir caminin de adı zikredilmektedir. Vâkıf, sözü edilen her üç müesseseye, Ağros köyünün gelirinin beşte birini mütevellîye ve kalanını da medresenin müderris ve talebelerine, hana gelen yolculara, Antalya'daki caminin imam ve müezziniyle bunlara ait masraflara ayrılmasını ve bölüştürülmesini şart koymuştur.

YIVLİ MİNARE / KİTÂBE

Bugün "Yivli Minare" ya da "Yivli" diye anılan caminin, bir vakitler, Antalya'nın Ulucamisi olarak fonksiyon gördüğü ve Selçuklu dönemine kadar inen bir geçmişe sahip bulunduğu pekâlâ kabul edilebileceğine göre, kesin olarak kanıtlanamasa dahi, Ertokuş'a ait söz konusu vakfiyede zikredilen cami olması, hiç de ihtimal dışı değildir.

Şu halde, Ertokuş'un vakfiyesinde zikredilen bu cami, hangi tarihte inşa edilmiş olmalıydı?

O.Turan, Ertokuş'un, muhtemelen H. 625/M. 1227-28'den sonra, Keykubad tarafından Erzincan'a, oğlu II. Gıyâseddin Keyhüsrev'e Atabek olarak tayin edildiğine işaret etmekte ve Keykubad'ın ölmeden önce, onun yerine Altunaba'yı tayin etmesine dayanarak, 1237'den kısa bir süre önce ölmüş olduğunu düşünmektedir⁶⁷.

Bu durumda, onun, Antalya'da yaptırdığı bilinen caminin de, ya Antalya'nın I.Keyhüsrev tarafından 1207'deki ilk fethi ile ardından Kıbrıs Kralı'nın teşviki ve halkın isyanı ile Lusignan'ların idaresine girdiği 1215 yılı arasında, ya da şehrin tekrar el değiştirip bu defa I.Keykâvus tarafından kesin surette fethedilerek Selçuklu idaresine geçtiği 1216'daki ikinci fethinde hemen sonra, hattâ bir vakitler "Alâeddin Camisi" diye tanınmasına bakılırsa, muhtemelen, Keykubad döneminde inşa edilmiş olduğunu düşünmek icap eder.

Görüldüğü gibi Antalya'daki Selçuklu eserlerinin hangisine bakarsak bakalım, bir sürü bilinmezler yumağı, tereddütler ve acabalar karşısında kalıp, sahiplenemediğimiz bu eserleri boş gözlerle seyrederek durumda oluyoruz. Bu önemsizleştirme hareketlerinin devam etmesi de ayrıca bizi üzmektedir. Geçenlerde televizyonda izlediğim, Mimar Sinan eseri olan bir hamamın restore edilip satışa çıkacağını duymak, yarına boş gözlerle bakmak değil midir?

KAYNAKÇA:

- 53: EVLİYA ÇELEBİ....S.287
- 54: RIEFSTAHL,R., A.g.e. s.39.
- 55: Türkiye'de Vakıf Abideler ve Eski Eserler, Ankara. 1938, s.525
- 59: ERTEN, S.F., Antalya Tarihi, 1948, s.86
- 60: ERTEN, s.f., Antalya Tarihi. 1948, s.86
- 61: RIEFSTAHL, R., A.g.e. s.3439
- 62: TURAN, O., M. Er-Tokuş s., 415-429
- 63: TURAN, O., M. Er-Tokuş s., 428
- 67: TURAN, O., M. Er-Tokuş s.419
- DURUKAN, A., "Alaeddin Keykubad Döneminde Antalya", SÖNMEZ, Z., A.g.e, s.343
- Bir Ortaçağ Türk Şehrinin Mimarlık ve Şehir Dokusunun Gelişimi (16. Yüzyılın Sonuna Kadar) Dr. LEYLA YILMAZ
- 68: Gezginlerin gözüyle Antalya / Suna-İnan Kırpaç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü

KAHRAMAN HASAN ÇAVUŞ VEYA EL TURCO

Ali DEMİREL

İnsanlık tarihinin önemli bir bölümünde, yönetim şekli olarak batılılarca 'imparatorluk' adı verilen Türkler tarafından ise 'başbuğluk' denilen sistem uygulanmıştır. Başbuğluk; çeşitli 'Buğ'ların yönettikleri toplumlarla birlikte, bir 'Başbuğ'un etrafında toplanarak oluşturulan (konfederasyon benzeri) yönetim şeklidir. Mesela on buğluk birleşerek bir başbuğluk oluşturmuşlarsa devletin adı 'ON UYUL...' diye başlar. Batı tipi imparatorluk yönetimi, Selçuklu ve Osmanlı İmparatorluklarında Türk yönetim şekline uyarlanmıştır. Türkler bu yönetim sistemini binlerce yıl önceden uyguluyorlardı. Batılılar İmparatorluk şeklindeki yönetim biçimini (Roma İmparatorluğu dahil) Türklerden mi aldılar?...

Konumuzda anlatılacak olan bir kişinin serüveni, Avrupa'da iki büyük imparatorluğun hüküm sürdüğü zamanda yaşanmıştır. Bu imparatorluklardan birisi Osmanlı İmparatorluğu diğeri ise Avusturya İmparatorluğudur. Her ne kadar kurucusundan dolayı Osmanlı denilmiş ise de aslında devletin asli unsuru olan büyük budundan ötürü bu bir Türk

İmparatorluğudur. Avusturya İmparatorluğu da kurucu aslı unsuru Alman budunu olduğundan bir Alman İmparatorluğudur. Konumuzun geçtiği yıllarda (1683-.....) Avrupa'nın en güçlü iki imparatorluğu olan iki devlet rekabet halindeydiler. Bu durum her iki devlete de zarar vermekteydi. Başka devlet ve devletçikler hızla gelişirken ve tehlike arz ederken bu iki imparatorluk basit çıkarlar yüzünden sık sık karşı karşıya gelmekteydi. İleriki yıllarda Avrupa'da devlet yönetim şekillerinin yeni bir şekil almaya başladığında önlem almak için geç kalınmıştı. İlerleyen zaman içinde yani yıllar sonra nasıl bir tehlikenin yaklaştığını gören Alman İmparatorluğunun (Avusturya) çok önemli devlet adamlarından Metternich bu gidişi engellemek için çok çaba sarf etti. Kendileri ile aynı yönetim biçimine sahip olan ve de çekişme içinde oldukları Türk İmparatorluğuna (Osmanlı) çeşitli toplantı ve konferanslarda arka çıkma ve kollama yoluna dahi gitmiştir...

Söz konusu iki İmparatorluğun çok güçlü oldukları o zamanda, Alman İmparatorluğu Bütün Macaristan'ı ele geçirmek istiyordu. Amacına ulaşmak için de Hristiyanlıkta mezhep çekişmesini bahane ediyordu. Türk İmparatorluğu ise Macarların tamamen Alman İmparatorluğunca ele geçirilmesine göz yumamazdı. Üstelik Macarların lideri Tökeli İmre yardım talebinde bulunmuştu. Tökeli İmre Türk İmparatorluğunun koruması altındaydı yani savaş kaçınılmaz gibi görünüyordu. Bu arada Sadrazamlık makamı Köprülülerden çıkmış (Ölümler nedeniyle) Sadrazamlığa Köprülüler ailesinin damadı Merzifonlu Kara Mustafa Paşa getirilmişti. Macaristan'da durumu kontrol altına almak için sefere çıkan sadrazam, Alman İmparatorluğunun barış istemesine karşılık savaşmayı esas almış hatta büyük ün, nam ve şan sahibi olmak için Viyana'yı kuşatmaya başlamıştır. İşte tam da o günlerde konumuz olan serüven başlar...

Konu ile ilgili ama konumuzun dışında gibi olan bazı hatırlatmalar yapmak istiyorum. Batılı barbarlar ateşli silahların bulunması ile bütün dünyayı sömürgeleştirmeye kalkmışlar hele Amerika kıtası ve Afrika'da yaptıkları insanlık dışı tutum ve davranışları 'barbarlık' kelimesinin de ötesine geçmiştir. Hal böyleyken sanki o halklara iyilik yapmışlar, iyileri kötülere karşı korumuşlar gibi hikâyeler uydurup içlerinden bazı kişileri sözde kahraman yapmışlardır. Roman, sinema ve Tv. gibi araçlarla dünya insanlığını kandırma yoluna gitmişlerdir ve hâlâ bunu yapmaktalar. Örnekler o kadar çok ki inanın ayrı bir yazı konusu olur. Aşağıda okuyacağınız serüven; çalma, başkalarının yaşadıklarına uyarılma ve de abartma değildir.

Hasan Çavuş: Türk ordusu içinde özel olarak yetiştirilen yetenekli askerlerden biridir. Çok ustaca ok atar, kılıç kullanır ve özellikle bıçak atar. Gittiği her yerde halkla iyi ilişki kurar, çaşıtlık yapar öğrendiklerini üstlerine iletir. Avrupa'nın çeşitli yerlerinde görev yapan, çok iyi eğitilmiş askerlerden biri olan Hasan çavuş temasta oldukları Avrupalı milletlerin dillerini de bilmektedir. Kısacası günümüzün bordo berelileri gibi bir askerdir...

Belgrat'ta alınan karar gereğince Viyana kuşatması için harekete geçilir. Yolları üzerindeki Vesperm, Popo ve Totis kalelerini alan ordu harekâta devam ederken Sadrazam Kara Mustafa Paşa, Eğri Beylerbeyi Kör Hüseyin Paşaya Pojon kalesini alma emrini verir. Tökeli İmre'nin güçleri ile birleşen Hüseyin Paşa Leva ve Neutra kaleleri önünde mola verir. İşte burada; Hüseyin Paşa geniş bir çevrede istihbarat toplamak üzere Hasan Çavuş ve altı arkadaşını görevlendirir.

Hasan Çavuş ve arkadaşları kullanılmadığı açıkça belli olan yıkık ve harap bir köprüye geldiler. O yıkık köprüyü bir gün sonra buluşma yeri olarak kararlaştırdılar ve her biri ayrı bir yöne, bilgi toplamak ve askeri anlamda araştırma

yapmak üzere hızla atlarını sürdürdüler... Ertesi gün Hasan Çavuş buluşma yerine geldiğinde iki arkadaşını kendisini bekler buldu ama diğer arkadaşları gelmemişti. Bir süre daha bekledikten sonra, daha fazla oyalanmanın doğru olmadığına karar veren Hasan Çavuş Arkadaşlarına: "Yaklaşık otuzbin kadar Alman askeri Pojon'a doğru yola çıkmış geliyorlar. Tez dönün ve paşaya bu haberi mutlaka iletin. Ben başka bir tarafa daha bakmalıyım, siz gidin ben size yetişirim." dedi ve atını hızla uzayıp giden ormanlık vadiye doğru sürdü. Bir süre gitmişti ki üzerinde süvarisi olmayan bir atın yamaçtan indiğini gördü. Atın geldiği tarafa doğru dörtlüye gittiğinde ne olduğunu bilmiyordu. Birden gördükleri karşısında aniden durdu! Adeta donup kaldı! Yıkık köprüye gelmeyen arkadaşlarından biri boynundan ve göğsünden yediği oklarla yerde yatıyordu. Dişleri gıcırdadı, korkmuyordu ama çok sinirlenmişti. Atından indi, arkadaşına yaklaşıp aşağı eğildiğinde bir ok kolunu sıyrıp geçti ve yere saplandı, demek ki arkadaşını öldürenler hâlâ buralardaydı. Kaç kişi olduklarını bilmiyordu. Ayrıca görevi o an için düşmanla savaşmak değildi, bilgi toplamalıydı elde edeceği en sıradan bir bilgi bile öldüreceği birkaç düşmandan çok daha değerli olabilirdi. Ani bir kararla atını mahmuzladı ve hızla oradan uzaklaşmaya başladı. Takip edildiğini anladı, bir ara dönüp baktığında; beş tane düşman süvarisinin peşinden geldiklerini gördü. Yine de pek aldırmadı, daha önce Viyana'ya belki on sefer girip çıkmış, nice saldırılardan kurtulmuştu. Okçular tekkesinin en iyi okçularından biriydi, bıçak ve kılıçta ise hüneri herkesçe biliniyordu... Ama bu defa şans Hasan Çavuştan yana değildi. Arkasına aniden bir göz atığında düşman süvarilerinden ikisinin kendisine çok yaklaştığını gördü. Hızla at sürerken bir taraftan da sadağından üç ok çekti, ikisini ağzına – dişlerinin arasına aldı. Diğer oku ise yayına yerleştirdi ve aniden dönerek kendisine yaklaşmış olan düşman süvarilerinden birine fırlattı ve düşman askeri yere yuvarlandı. Bu arada diğer düşman askerinin attığı ok Hasan Çavuşu iskaletmişti. Aynı asker yayına tekrar ok yerleştirmeye çalışırken bir anda Hasan Çavuşun attığı ok tam kalbine saplanınca o da yere yuvarlandı. Kendisine çok yaklaşan ikinci düşmanı da haklayan Hasan çavuş, bu arada diğer üç düşman askerini dikkatten kaçırmış olmalı ki sol omzuna saplanan bir okla sarsıldı. Üçüncü okla bir düşman askerini daha haklayan Hasan Çavuş ne yazık ki sırtının sağ tarafına, kaburgalarının arasına yediği ikinci bir okla adeta nefesi kesildi. Düşmemek için eğildi ve atın yelesinden tuttu. Bu halde bile doludizgin gidiyordu. Ama sağ kalan iki düşman askeri de biri sağından diğeri de solundan yaklaşmaktaydılar. Hasan Çavuş doğrulup, sadaktan ok alıp ve yay gerip atacak durumda değildi. Elini kemerine bağlı olan bıçak kınına uzattı ve bıçağını aldı. Birkaç derin nefesten sonra sağından yaklaşmakta olan düşman askerine olanca hızıyla fırlattı, bıçak düşman askerinin tam göğsüne köküne kadar saplandı. Artık bir tane düşman askeri kalmıştı. Bütün gücünü toplamaya çalışarak elini kılıcına attı, çekti, tam o sırada omzuna bir kılıç darbesi yedi ve yere düşerken yuvarlanıp yüzükoyun yere serildi. Düşman askeri atından indi, Hasan Çavuş'un ölüp ölmediğini kontrol etmek için yanına geldi, ayağını üzerine doğru uzatmıştı ki Hasan Çavuş ani bir hareketle sırtüstü dönerken aynı anda kılıcını düşman askerinin kalbine sapladı. Kendisini takip eden düşman askerlerini haklamıştı ama kendisi de bitkin haldeydi, kan kaybediyordu. Biraz soluklandıktan sonra bütün gücünü kullanarak atına bindi. Düşman askerlerinin olmadığı tarafa doğru atını yönlendirdi. Uzun bir süre bilinci yerinde olarak ve atının üzerine yığılmış vaziyette yol aldı. Sonra kendini kaybetti. O şekilde ne kadar gitti, daha sonra ne kadar yol aldıysa sonunda atından aşağı düşüverdi...

Yanındaki on kadar kuzuyu otlatmaya çalışan yedi-sekiş yaşlarında olan çocuk bağırarak ablasından yardım istiyordu, kuzulardan biri kayıptı. Ablası, senden çoban falan olmaz buralarda bir yerde otliyordur, diye söylenerek kayıp kuzuyu aramaya başladı. Dörtüz – beşüz adım kadar derenin içine doğru gitmişti ki birden çığlık atarak dedesine bağırmaya başladı. Nasıl çığlık atmasın, birkaç adım ötesinde garip giysili bir adam kanlar içinde yerde yatıyordu ve sırtına saplanmış oklar vardı! Kızcağız hızla köye doğru koşuyor ve bir taraftan da “dede dede” diye bağırıyordu. Dede bir evin önünde birkaç kişi ile konuşuyordu, torununun telaşlı halini görünce “Gene ne var!” diye kızı çıkıştı. Kız soluk soluğa; “çalılıkların arasında bir ceset var.” dedi. Kızın dedesi ve yanındakiler korku, telaş, heyecan belki de bunların hepsini hissederek, kızın yol göstermesiyle çalıya doğru yürüdüler. Köyde haber hemen yayılmıştı, duyan herkes topluluğa katılarak yürüdüler. Kızın gösterdiği yere vardıklarında gerçekten bir kişinin kanlar içinde yerde yattığını gördüler. Neredeyse bütün köy oraya toplanmıştı. Yaşlı adam yani kızın dedesi “ben Belgrat’a gittiğimde bunlardan çok gördüm, bu bir Türk” dedi. Köylüler hayretler içinde yerde yatana bakıyorlardı. Yaşlı adam eğildi boynuna elini uzattı, daha da eğilerek kulağını yerde yatanın ağzına iyice yaklaştırdı ve; “yaraları çok ağır ama yaşıyor, belki ölmez, yardım edin de götürelim.” dedi. Yaşlı adam köyün bilge kişisiydi hasta olanlar ona gelirdi dolayısıyla tecrübe kazanmış sanki sağlıkçı gibiydi. Hasan Çavuşun bedeninden okları çıkardı, yaralarını temizledi, sardı. Yaralıyı sırtüstü yatırıp öylece dinlenmeye bıraktı. Dışarı çıkınca kendisini merakla bekleyen köylülere “ben elimden geleni yaptım, bünyesi çok güçlü umarım yaşar.” dedi.

Tam iki gün sonra Hasan Çavuş kendine geldi. Bir yataktaydı. Burası neresiydi? Buraya nasıl gelmişti? En son hatırladığı; kendisini takip eden son düşman askerini kılıçla hakladıktan sonra güçbelâ kalkarak ve tutunarak atına binmişti, sonrasını hatırlamıyordu. Yaralarına bakılıp iyileştirildiğine göre dostlar arasında olduğu kanaatine varmıştı. O bunları düşünürken dışarıdan konuşma sesleri geliyordu. İtalyanca konuşuyorlardı. Bu sırada kapı açıldı ve içeriye uzun boylu sarı saçlı bir kız girdi. Hafif gülerken “iyi olduğunuzu görüyorum” dedi. Hasan Çavuş; “burası neresi, siz kimsiniz?” diye sordu. Genç kız şevacen bir bakışla; “Muena köyüdesin, ben Mariana” diyerek hem köyünü hem kendini tanıttı.

MUENA KÖYÜ

Hasan Çavuş; ben de... Diyerek kendisini tanıtmak istediye de Mariana onun sözünü kesti; “Biliyorum Türksünüz, dedem sizi tanıyor, yaranız çok ağırdı ama dedem yaşayacağınızı söylemişti.” Bu arada Hasan Çavuş’un kendine geldiğini çocuklardan duyan yaşlı adam içeri girdi ve gülümseyerek “Bak Türk! Sen bu yaralarla

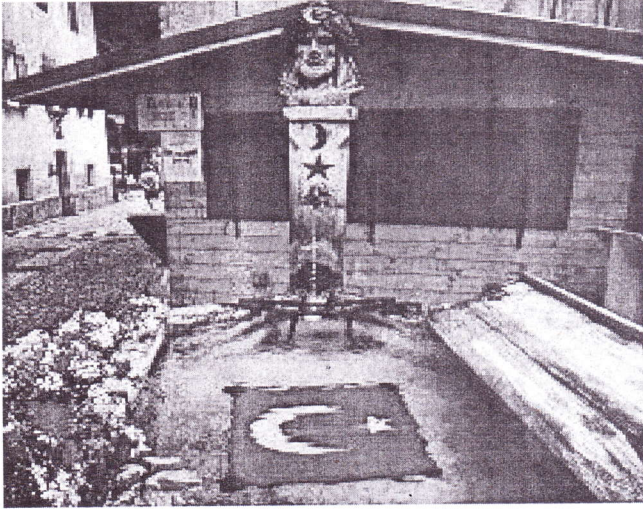
ölmediysen bir daha ölmezsin” dedi. Hemen ardında da; “Mariana içeride çorba ve ekmek var getir de Türk karnını doyursun iki gündür yemeden içmeden yaşıyor, eminim domuz gibi acıkmıştır.” Hasan Çavuş’a döndü; “Yaraların çok ağırdı, ölmedin ama uzun süre dinlenmelisin.” dedi.

İki hafta sonra Hasan Çavuş iyice kendine geldi hatta yeterince gücünü de toplamıştı. Mariana ona çok iyi bakıyordu, tavırlarına bakılınca da Mariana bu Türk askerini sevmişti, Hasan Çavuş da ona karşı ilgisiz değildi. Köy halkı da Hasan Çavuş’u sevmişti, ziyaretçi eksik olmuyordu... Hasan Çavuş iyice kendine gelmişti ama yaşlı adam daha dinlenmelisin diyordu. Bir gün öğle vakti dışarıda alışılmadık gürültüler vardı. Hasan Çavuş pencereye yaklaşıp baktı; iki araba ve dört Alman askeri vardı. Askerler köylülere emirler yağıdırıyor; çeşitli yiyecekler ve özellikle şarap getirmelerini istiyorlardı. Getirilen erzaklar arabalara yükleniyordu. Askerler köylülerle bozuk bir İtalyanca ile konuşurken kendi aralarında Almanca konuşuyorlardı. Köylülerden Mariana’nın amcası; “daha bir ay olmadı bizden erzak alıp gitmişsiniz neden erken geldiniz?” Askerlerden biri “kes sesini, duymadın mı Türkleri Viyana’da yedik, Arşidük hazretleri bayram ilan etti erzak ve çokça şaraba ihtiyaç var.” Bunu duyan Hasan Çavuş’un sanki dünya başına yıkıldı. Kendi kendine mırıldanarak; “demek haberi iletememişler” dedi. Bu durumdan kendisini sorumlu tutarak üzüldü. Dört Alman askerinin köyü soymalarına da seyirci kalmıştı, iyice hiddetlendi. Hasan Çavuş bunları düşünürken, Mariana ve dedesi içeri girdiler. Onların bir şey söylemesine fırsat vermeden Hasan Çavuş; “dışarıdaki adamlar kimdi?” diye sordu. Dedesinden önce Mariana söze girdi; “kötü Senyör’ün adamlarıdır. Ara sıra gelip neyimiz varsa alıp giderler. Bazen de köyden bazı kadın ve kızları götürürler, aylarca bırakmazlar.” Hasan Çavuş; “neden onlarla savaşmıyorsunuz?” deyince, Mariana sustu kaldı ama dedesi; “Bak Türk bunu söylemek senin için kolay, biz savaştan anlamayız, kazma kürek kullanmaktan başka bir şey bilmeyiz.” dedi. Hasan Çavuş; “malınızı alıyorlar hatta namusunuzu kirletiyorlar, nasıl olur da onlarla savaşmazsınız?” diyerek çıkıştı. Dede; “Türk sen bu zalimleri tanımazsın, onlarla savaşmaya kalkarsak hepimizi öldürürler...” dedi.

Hasan Çavuş iyice kendine gelmişti. Köyü, köylülere ve çevreyi gezip inceledi. Köy yaklaşık yüz haneydi. Köylüler tarım ve hayvancılıkla geçimlerini sağlıyorlardı. Arazi oldukça engebeliydi, dağlıktı. Köye tek giriş yolu, o yolun köye bir kilometre kadar uzağında dar bir geçit vardı. Geçidin en dar yeri yüz metre en geniş yeri ise üçyüz metre kadardı. İncelemelerini bitiren Hasan Çavuş her evden en az bir kişinin asker gibi yetiştirilebileceğini tasarladı. Köylülere topladı ve onlarla konuştu şöyle dedi: “Her hangi bir düşman köye girebilmek için yolun geçtiği boğazdan gelmek zorunda. Boğazın dar yerinde üslenerek beşüz askeri bile etkisiz hale getirebilirsiniz. Biliyorum hiç biriniz savaşçı değil ama ben size öğretilirim. Size canınız, malınız ve namusunuz için savaşmayı ben öğreteceğim. Siz de isterseniz hemen çalışmalara başlarız.” Köylüler hemen cevap vermediler, kendi aralarında konuştular hatta tartıştılar. Sonunda Muena’lılar savaşmaya karar verdiler. Hasan Çavuş bu işe dört elle sarıldı. Kendisini ölümden kurtaran Muenalılara can borcu vardı ayrıca Viyana’da ordumuz yenilmiş, kendince intikam almalıydı...

Köyde savaşabilecek 85 kişi tespit etti. Bunları onar kişilik sekiz takım halinde düzene soktu, her takımın başına bir onbaşı görevlendirdi. Gerekli malzemeler temin edilip ok ve yay yapımını başlattı. Köylülere odundan kömür yapmayı ve körüklü kömür ocağı ile demiri işlemeyi öğretti. Bir aileyi demircilikle görevlendirdi onları, kılıç, bıçak, ve ok ucu

yapmaları için bilgilendirdi ve uygulayarak üretimi başlattı. Ayrıca eğitim için tahta kılıçlar yapıldı. Bu arada sürekli kahvaltıda önce koşu, güreş ve çeşitli beden hareketleri yapılıyor kahvaltıda sonra ise ok atma ve kılıç kullanma eğitimleri yapılıyor. Köylüler savaş hazırlığında beklenenden daha hızlı ilerliyor, her şeyi istek ve coşkuyla yapıyorlardı. Bu tutumlarının bir sebebi de; Hasan Çavuş'u kendilerine azizlerin gönderdiğine inanmalarıydı! Hasan Çavuş köylüleri çok iyi yetiştirdi, pek çok savaş oyununu onlara öğretti. Artık hazırlardı, düşmanı boğazda karşılayacak ve onları yeneceklerdi. Boğazın her iki tarafında siperler hazırlandı. Sürekli olarak iki nöbetçi boğaza gelen yola hâkim iki tepede nöbet tutuyor her geleni haber veriyorlardı.

Nisan ayında nöbetçiler altı Alman askerinin yaklaşmakta olduğunu bildirdiler. Hasan Çavuş yanına bir takım alarak geçidin en dar yerinde beklemeye başladı. Alman askerler yolun köylüler tarafından kesildiğini görünce, içlerinden biri sert bir şekilde; "bu da ne demek!" diye bağırdı. Hasan Çavuş aynı tonda cevap verdi; "köye girmek yasak!" Alman asker; "sen de kimsin?" deyince mangadakilerden birisi, Alman askeri tehdit edencesine "o bir Türk" dedi! Alman asker uzunca bir kâhkaha attı ve "Viyan'a'da arkadaşlarını yendik, senin de kaderin burada ölmekmiş." diyerek kılıcına davranmıştı ki Hasan Çavuş'un aniden fırlattığı bıçak askerin gırtlığına dibine kadar saplandı! Alman asker yere yığılırken Hasan Çavuş iki bıçağını daha diğer askerlerden ikisine fırlattı, o ikisi de etkisiz hale geldi. Diğer askerlerden ikisini de köylüler oklayarak öldürdüler. Geriye bir asker kalmıştı, Hasan Çavuş köylülere, kalan son askeri öldürmeyin dedikten sonra sağ kalan Alman askere; "git efendine söyle bir daha Muena'ya kimseyi göndermesin ve gelmesin." dedi. Alman asker yaya olarak kaçmaya başladı. Atlar ve silahlar ganimet olarak köylülere kaldı. Köye gelip olanları anlattılar, herkese tam bir özgüven geldi.

Mayıs ayına kadar ortalık sakin geçti. Mayısın sonuna doğru tepelerde nöbet tutanlardan haber geldi, köye kalabalık bir gurup gelmektedir. Hemen haber yayıldı, savaşacak olanlar siperlere girdiler. Gelenlerin 150 kişi kadar oldukları tahmin edildi. Boğaz sakin görünüyordu, ortalık tam bir sessizlik içindeydi. Alman askerleri boğaza girdikten sonra bir süre ilerlemeleri beklendi. İstenilen yere geldiklerinde her iki yamaçtan üzerlerine oklar atılmaya başlayınca Alman askerleri çok şaşırdılar ve tam bir panik havasına girdiler. Etraftan üzerlerine ok yağıyordu ama kimseyi göremiyorlardı ancak okların yamaçlardan atıldığı belliydi. Kılıçlarını çekip yamaçlara hücum ediyorlardı fakat köylülerin okları onları durduruyor, durmayıp ilerleyenler oku yiyordu. Alman

askerlerinden çoğu ölmüştü. Bu durum karşısında geriye kalanlar paniğe kapıldılar ve hızla geriye dönüp kaçmaya başladılar. Alman askerlerinden yüz tanesi ölmüştü buna karşılık köylülerden hiç kayıp yoktu!..

Bu boğaz savaşından sonra Muena'lılar kimseye haraç vermediler. Hasan Çavuş onlar için EL TURCO yani TÜRK idi ve bu unvan her şeyi anlatmaya yetiyordu. Hasan Çavuş, namı diğer El Turco Mariana ile evlendi, ölünceye kadar o köyde yaşadı. Köylüler damatları olan Türk'e 'SULTANIMIZ' diyorlardı. Günümüzde Muena köyünün meydanında ay-yıldızlı bir kaide üzerinde sarıklı ve bıyıklı EL TURCO büstü yer almaktadır. Muena köylüleri her yıl düzenledikleri karnavalda Türk Milli giysileri giyerek düzenledikleri şenlikte onurlu tarihlerini anmaktadırlar...

BU YAZININ HAZIRLANMASINDA YARARLANILAN KAYNAKLAR:

- Mufassal Osmanlı Tarihi
- Tarihimizin ilginç ve şaşırtan olayları Orhan Yeniarsas
- Türkiye Gazetesi, Kasım 1998

BEN SANAT YAPIYORUM KARDEŞİM SANAT...

AHMET YENİLMEZ
Sinema ve tiyatro sanatçısı

Merhaba Nevzuhur okuyucuları...

Hemen mevzuya gireyim efendim... Ben sanatçıyım... Bunu çok tiksindiğim narsisist ya da megaloman duygularla ya da kibirle söylemiyorum efendim. Gayet tevazulu bir kemaliyetle ve kendimi boy aynasında büyütmeden söylüyorum. Sanatçıyım ben. Bunu söylememden daha tabii ne olabilir ki? Sanat kapsamında gösterilen, sanata adreslenen işler yapıyor, emekler sarf ediyor ve ekmeğimi de bundan kazanıyorsam kendimi sanatçı olarak görmeme ve bu sıfatı isminin önüne koyarak cemiyetin huzuruna çıkmama, bunun onur ve gururunu taşıyama ne mani olabilir?

Bir terzi, önündeki malzemeyi ölçerek, keserek, dikerek insanların bedenine ve zevklerine uyan elbiseler diker. Bunu düzgün, nizamî, intizamlı ve kusursuz yapmaya çalışarak müşterilerini memnun etmek zorundadır. Aksi halde iş alamaz, göçer gider. Terzi, berber, kuaför, çilingir, marangoz, döşemeci, mobilyacı, tamirci vs. işini hakkıyla ve kuralıyla yaptığında onlara da zanaatçı ya da zanaatkâr sıfatı veriyoruz değil mi? Ancak içlerinden öyleleri vardır ki, yaptığı işe, imal ettiği mamule adeta bir sanat havası katar. Yani daha çok beğenilmeye ve zevk yaşatmaya odaklıdır. Burada çok haklı olarak "O zanaatkârın bu işlerine de sanat eseri demeli miyiz, bunlar da sanatçı mıdır?" sorusu akla gelebilir. Bana

sorarsanız tabii ki, işini böyle yapanlara, eserlerine estetik, zevk ve beğeni dozu katanlara pekala sanatçı denebilir. Tabii ki eserlerine de sanat eseri denmelidir. Bunu böyle söylememin nedeni sanat ve sanatçı ile ilgili olarak yapmış olduğum tetkik ve tahliller, bu iki kavrama dair benimsemiş olduğum tarif ve tasvirlerdir.

Ben sanatçıyım! Sanat üretiyorum kardeşim, sanat! Böyle derken kuru sıkı atmıyorum efendim. Çünkü ben sanat çatısı altında toplanan ve her biri sanat faaliyeti olarak tanımlanan; estetik muhteviyatıyla ve temalarıyla göze ve kulağa hitap eden tiyatro ve sinema alanında, senaryolarıyla, fikirleriyle, oyunlarıyla, aldığı rollerle üretim yapmaya çalışan veya üretim yapanlara emekleriyle ve gayretleriyle yardımcı ya da baş oyuncu olarak destek olan bir sanat müstahsiliyim. Yani sanat üretiyorum. Söyletmeyin beni kardeşim, Ne yapıyormuşum ben? Sanat üretiyormuşum. Çünkü ben bir sanatçıyım.

Bunları, beni hâlâ sanat aleminde bir yere yakıştıramayan, bana bir türlü sanatçı kimliğini yüreğinden gelen bir coşku ve dava arkadaşlığı duygusuyla layık göremeyen bazı sözde dostlara (!) çok haklı ve mağdurâne duygularla sitem ederek, haykırarak söylüyorum. Bilmem anlaşılıyor mu? Bazı vicdanları harekete geçirmek ve meselenin çok daha iyi anlaşılmasını sağlamak için mevzuu biraz da pratik ve teorik yönleriyle açayım mı?

Günlerimin büyük bir kısmı kızgın ve parlak sahne spot ışıklarının yakıcı ve terletici sıcağı arasında, senaryodaki rolümü oynamaya çalışmakla geçiyor. Orada rolümü oynarken, işime estetik, beğenilme, haz, zevk, felsefe, düşünüş, ana fikir, tema, kalite ve kusursuzluk eklemeye çalışıyorum. Çünkü aynı zamanda toplum ve dava için sanat yapan bir emekçi olarak yaptığım işe çok büyük bir saygı duyuyorum. Böyle olması da gerekiyor. Bilmem mükemmeliyete ulaşmayı başarıyor muyum? Belki burası tartışılır. Bakın, işin içinde garazına bir fesatlık ve kasıt olmadıkça, dostane ve iyi niyetlerle yapılan tahlil ve tenkitler olumsuz bile olsa buna varım kardeşim. Sanat münekkittlerine, bu surette itirazım ve hürmetsizliğim katiyen olamaz efendim. Başarılarım ya da başarısızlıklarım masaya yatırılabilir, tartışmaya açılabilir ama samimiyim, işimi nizami ve intizamlı yapmak hususunda dürüstüm. Mükemmeliyete ulaşmak için ter döküyorum, emek veriyorum. Sahnede salonu dolduran seyircilerin alkış, coşku, sevinç, öfke ya da gözyaşlarını gördüğümde, işte o zaman işimi düzgün yaptığımı anlıyor ve ben de gurur duyuyorum. Unutmayın, sanatçılar da gurur duyarlar yani... Tabii, bazen de üzülmeler, kızarlar, hayal kurarlar, hayalleri yıkılır... Nihayetinde onlar da kalp taşımaktadırlar ve ruhları betonlaşmış değildirdi mesela...

Sanatçı, sahnede oynarken daha birkaç saat ya da birkaç gün önce kaybettiği babasının, annesinin, evladının matemini bastırarak seyircilere karşı borcunu ödemek, sahnede ya da sette rolünü tamamlamak zorundadır kimi zaman... Sahnede, sette sana ait rolü oynamakla mesain biter sanma kardeşim. Bağış, çığırış, stres, gerilim, heyecan ve telaş içinde geçen çekimlerin ya da sahnedeki oyunun ardından yorgunluk atmak için sahne arkadaşlarıyla, yönetmenle, set emekçileriyle bir yerlere çay içmeye gidilir ama illaki ertesi günlerin işlerine ait kaygılar, planlar ve telaşlar oraya da taşınır. Tabii ki, çay içerken aklınız hâlâ oynadığınız sahnededir. Beyniniz kritik yapmaya, kendinizi değerlendirmeye devam eder.

Evinize dönersiniz. Ağır bir yorgunluk... Hemen yatıp uyuyacağınızı mı sanıyorsunuz? Öyle sanmaya devam edin. Bu kez ertesi günkü, sonraki bölümlerdeki rolünüzü kavramak ve sahneleri ezberlemek için senaryoyu didik didik edersiniz. Okursunuz, aynanın karşısına geçerek, jest,

mimik, tepki, ses denemeleri ve tatbikatı yaparsınız. Ya da sinema, tv dizisi değil de tiyatro oyunu oynuyorsunuzdur. Benim yıllardır, yüzlerce Anadolu kasabasında, vilayetlerde, yurt dışında, yüzlerce kez Mehmet Akifî canlandırdığım tek kişilik oyunumu hatırlayınız. Gittiğiniz her yerde sahneyi kurma, dekor, aksesuar, ses tertibatı gibi rutin ama kaçınılmaz bir telaşın içine düşersiniz. Bitmez tükenmez Anadolu yollarını kat edersiniz... Sıcak, yağmur, kar, tipi, soğuk hava bahaneniz olamaz, seyircilerinize ulaşma telaşı yaşarsınız... Tek kişilik ya da çok oyunculu senaryolar yazar, oyunlar oynarsınız. Kafayı patlatırcasına, beyni çürütürcesine bir tempodur bu.

İşte tam da burada nedense aklıma ecnebi bir dâhinin ismi geliveriyor, Karl Marx... Kraliçe Victoria dönemi... Charles Dickens'in romanlarında anlatılan sefil, çamurlu, ıslak, yoksulluk ve açlık kokan berbat Londra sokaklarından geçerek her sabah Britich Museum'un dev kütüphanesine giden, bu tempoyu tam 7-8 yıl hiç aksatmadan sürdürerek sonunda İngiltere'nin Ekonomi politik çelişkilerinden global kapitalizmin aşağılık sömürgeçliğinin röntgenini çeken ve insanlık tarihine kaya gibi 3 ciltlik DASKAPITAL'i kazandıran Alman Yahudisi dahi adam... Onun da beyni çürüyor. Kayıtlar zatürre, karaciğer yetmezliği diye sayıyor ama ölüm nedeni aslında beyin kanseri... Okumaktan çürüyor yahu... Neyse tali yoldan çıkalım hemen, mevzuya çark edelim.

Şimdi benim sanatçılığıma beyinlerine sokamayanlar hiç değilse şu yazdıklarımı bir yerlere not alsınlar. Ayrıca neyin sanat olduğu hususuna kafa yoranlar da... Olur, a, belki bir geneltür yarışmasında ya da fakülte kantinlerinde karşınıza çıkan çok güzel ama ukala ve bilgiç bir entel kızın etrafındaki tel örgülü engelleri aşarak onun kalbine girebilmeniz için biraz geyik yapmanız gerektiğinde lazım olabilir yani...

Bakın güzel kardeşlerim; Sanat uzmanları ve sanat tarihçileri, sanat sözcüğünü, umumiyetle plastik ve görsel sanatlar için kullanıyorlar. Tamam mı? Oysa aslında edebiyat ve müzik sanatlarını da kapsıyor. Hangi sanat şubesinde olursa olsun, biz sanatçılar farklı malzeme ve teknikler kullanmamıza rağmen ortak özelliklerimiz vardır. Burada hemen Schopenhauer'i devreye sokacağım; Bu muhterem, "bütün sanatlarda bir müzik olma isteği bulunduğunu söylemektedir. Bunu söylerken de müziğin soyut özelliğini vurgulamak istemiştir. Zira müzikte, sanatçı ile dinleyici arasında başka bir ifade aracı yoktur. Sanatçı doğrudan doğruya dinleyiciye ulaşır. Oysa ressam, çevresinde gördüğü dünya ile kendisini anlatmaya çalışır. Şair güncel hayatımızdaki sözcükleri kullanır. Mimar sanatını başka işler için yararlı olan tasarım ve binalarla ifade eder. Sadece

besteci kendi sanat eserini yaratabilir. Ancak tüm bu sanatların ortak bir özelliği vardır; Hoşa gitmek, beğenilmek isteği... Bu isteğe bağlı olarak sanatın basit tanımı, hoşa giden biçimler ve sesler yaratma çabası olarak yapılabilir." demiştir. Tırnak içinde verdiğim bu ifadeleri Değerli Sanat Tarihçisi Sayın Ayla Berksoy hanımefendinin Yorum Yayınları arasında 2002 tarihinde yayınlanan ve hazla okuyup notlar çıkardığım "Sanat Kavramları" adlı kitabından aldığımı hemen belirtiyim.

Tolstoy'a gelelim. Rus klasik romanları denilince akla gelen ilk isimlerden biridir. Onun Hazreti Muhammed (SAV) hakkında bir kitap yazdığı pek bilinmiyordu. Sanırım 5-6 yıl önce ortaya çıktı ve bu kitabı da yayınlandı. Piyasada var. İşte o Tolstoy sanat için şunları söylüyor: "İnsanın bir zamanlar yaşamış olduğu duyguyu kendinde canlandırdıktan sonra, aynı duyguyu başkalarının da hissedebilmesi için, hareket, ses, çizgi, renk veya sözcüklerle belirlenen biçimlerle ifade etme ihtiyacından sanat ortaya çıkmıştır." Bu ifadeye göre, ben bir duyguyu hissettikten sonra aynı duyguları oynadığım rolle bunu tiyatro sahnesinde ya da film karelerinde bu duyguları seyircilerimin de hissetmesi için çalışıyorum. Çok zaman bunu başardığımı görerek sevinç ve haz duyuyorum. E tabi, bir de yetenek meselesi var. Herkeste aynı yetenekler olmuyor. Kimi doğuştan yetenek kazanmaya yatkın oluyor, kimi bunu başaramıyor. Kimi de çalışa çalışa, uğraşa uğraşa, sahnelerin tozunu yuta yuta, işe en aşağıdan, en küçük iş ve hizmetlerden başlayarak yetenekler kazanıyor ve bunları hünere, marifete, melekeye çeviriyor. Onlardan biri de sanırım benim. Her şeye en alttan, en aşağıdaki en küçük işlerden başladım. Daha ilkokul yıllarımda, en küçük ve basit çocuk oyunlarında rol alarak başladım. Ortaokul, lise, üniversite yıllarında da fırsat buldukça amatör oyunlarda rol kapmaya çalıştım. Hiçbir tiyatro oyununu kaçırmadım. Usta sanatçılardan küçük rollerde oynayan figüran sanatçılara kadar hepsini dikkatle seyrederek beynime notlar aldım. Çok kimse tiyatro kitaplarını okumaz. Okunmaz sanır. Ben onların yüzlercesini okudum. Bir çoğundaki replikleri, ifadeleri, konuşmaları, ezberledim. Senaryoları da hakeza...

Mevzuya döneyim; Lütfen not alın, lazım olabilir; Sanat; Doğadaki nesnel gerçekler arasındaki estetik ilişkidir. Bu ilişkiyi oluşturan 3 aşama vardır. Burası anlaşıldı mı?

Birinci aşamada, sanatçı olan kişi doğadaki renk, ses, hareket ve çeşitli dış tepkiler gibi özellikleri algılar. Ben günlük hayatımda olayları, insan davranışlarını, çiçekleri, kuşların kanat çırpışlarını, ezanların, yağmurların, doluların, rüzgârların, bebeklerin seslerini gözlerim. İnsan çehrelerine dikkatle bakarak onların mimiklerine yerleşen duyguları anlamaya çalışırım. Tüm bunları sahnede veya sette rolümü iyi oynamak için yapıyorum. Hani dedik ya, mükemmeliyete ulaşma meselesi, o mealden yani...

İkinci aşamada bu algılar, estetik amaçlar göz önünde tutularak hoşa giden biçimlere ve kalıplara dökülür. Gözlemlediğim, fark ettiğim, hissettiğim, yaşadığım, dokunduğum, gördüğüm her mimiği, her sesi, her davranışı, her olayı beynime yazarım ki, sahnede ya da rolümde beni beslesin, güçlendirsın, inandırıcılığı pekiştirsın.

Son aşamada, işte buraya şimdi çok dikkat; son aşamada sanatçıda daha önceden var olan duygu ve heyecan durumlarına yeni algılar uydurulur. Sanat yetkinliğinin ve gelişmesinin en üst düzeyine yükseldiği zaman, yarattığı hayallerle, kendi özüne daha uygun düşen bir anlatım türü, gerçeği dile getiren daha iyi bir anlatım biçimi bulur. Yani, bir sanatçı olarak ya da sanat üretmeye çalışan bir emekçi olarak iç dünyamı ve bu dünyamdan doğacak eserlerimi yani rol yeteneklerimi geliştirme akışı içindeyim. Mükemmeliyete ulaşmak bir amaç ise, bu gelişmenin ve sürecin hiç sonu yoktur. Ama Millî sanat girdabına kendini

kaptıran, İslam estetik ve ruhuna vakıf olmaya çalışan bir sanatçı olarak galiba nereye varmaya çalıştığımı ve neyin peşinde olduğumu anlamışsınızdır. Benim için sanat, mükemmeliyete, en mükemmele, en kusursuz olana, en kudretli olana, en güzel olana, Ona, kainatı yaratan yüce Rabbimize ulaşma aracı... İşte bunu için daha da iyiye, daha da mükemmele ulaşmalıyım ki, gerçek mükemmele, mutlak mükemmele giden yolun başına varabileyim. Sonrası Allah kerim...

SABİR ÇEKİCİ

MUSTAFA AYVALI

Rüzgârı sarmışım başıma,
Çekiyorum karlı dağlara
Duman duman hüznün gönderini.

Sırrın cephaneliğinde
Umutun pusatlarını kuşanmış,
Tetik düşürüyorum düşlerimin öteki yüzüne.
Oysa
Yalnızlığım duruyordu pek ala
Yüzümdeki çizgilerde.
Bir an terkisine binmek istedim
Deli dolu bir kırsağın,
Ufkun dargeçitlerinde
Düşlerimden kaçmak için dörtnele.

Ne yazık ki
Cehaletin tarlalarına dünya ekilmiş,
Çekiliyor ruhu çekiliyor nehirlerin.
Vurdum sineme vurdum.
Gözlerim gibi yıldız yıldız
Asumana ağılayıp durdum.

Hayal tapınağında
Kaderin gardiyanları sabrın çekiciyle
Zincire vurmuş umutlarını
Düşünce cephesinde savaş veriyorum
Nefsime...
İşte yine,
Dimdik ayaktayım ey fani dünya!
Maveranın özlemiyle...

bağnazlık desinler; bu yazımı özellikle biraz da "Burdur'daki Mahallemize dikkat çekmek niyetiyle yazdım.

2010 yılında Afyon Kocatepe Üniversitesi'nde "İbrahim Zeki Burdurlu ve Eserleri" konulu ciddi emek ürünü yüksek lisans tez çalışması yapan Hüseyin Yayla'dan öğreniyoruz ki; kitaptaki şiirler 1940-1947 yılları arasında Ülkü, Sanat ve Edebiyat, Doğu, Çığır, Kervan, Erciyes, Türk Kadını dergileriyle Ulus Güzel Sanatlar sahifesinde yayınlanmıştır. Burdurlu; dört bölümlük kitabına Burdur'dan girip Burdur'daki Mahallemiz'e varmakta, mahallemizden de Burdur'daki Evimize vasıl olmakta, Biyografi'si ile de kendine gelmektedir. Sadece şiirlerin başlıklarına (adlarına) göz atmak, muhtevası hakkında bilgi edinmeye yeter: *Burdur *Bu Şehir Bu Vatandan Bir Parçadır *Hep Tezgâh Sesi Bu Şehir *Gül Kocar Bütün Tabiat *Bağbozumu *Burdur'a Dönüş *Bu Küçük Şehirde Bir Akşam *Burdur'da *Burdur'daki Mahallemiz *Şu Ömrüm *Uzar Gider *Bütün Hatıralar İçinde *Az mı Geliyor *Emekli Öğretmen Asım Efendi *Mavi Entarili Gözsüz Yetim Kız *Sesler Duyulur *Tezgâh Dokuduğun Oda *İrgatlar *Ne Hoştur Bayram Günleri *Üç Dullar *Mahallemizin Karşısındaki Mezarlık *Atiye Abla *Dudu Abla Gelin Oldu *Komşu Kavgası *Mevlüt Okunur *Esmer Kız *Nasıl Şeblenmesin Gönüller *Mahallemize Gelen Bahar *Ne Hoş Olur *Köşebaşı Kahvesi *Sokakta *Yeni Kiracı *Beyaz Minare *Yumaklar Bitince *Gelinlik Kız *Bir Çocuk Ölmüştü *Yaz Geceleri *Güzeldir Mahallemiz *Burdur'daki Evimiz *Odamızda Bir Resim *Şifalı Bahar *Soframız *Bizim Damın Tahta Oluğu *Küçük Odamızdaki Avşar Kilimi *Bir Dilim Kuru Ekmek *Nenemin Anlattığı Dünya *Bir Yol Var *Büyük Odamızın Konuşan Duvarları *Şefkat Ateşi *Ev İçi Şenliği *Melekdi Adın *Her Şey Güzeldir Evimizde *Annemin Mavi Gözleri *Gönlün Dert Ortağı *Nazar Boncuğu *Loş Odamız *Evimiz Hür Vatan Gibi *Biyografi

Az konuşan, çok yazan, çok eser veren Burdurlu'nun poetikası konusunda hüküm verebilmek için elbette tek kitapçık yetmez. Ancak yine de bazı ipuçları yakalamak mümkün: Hocası Ahmet Kutsi Tecer'le önemli folklor derlemeleri yapan şairimiz halk şiirinden, halk söyleyişinden yararlanır; ancak halk şairi sayılmaz. Garipçiler kadar garip değildir, fakat sadelik esastır. Şiir adeta konunun kendisidir. Ben bunu biraz 17 Ekim 2018 günü, dün aramızdan ayrılan fotoğrafın evrensel ustası Ara Güler'in anlayışına benzettim: Ara Güler; fotoğrafı sanattan saymaz; büyük bir gerçek sadakatiyle "an"ı en çarpıcı açıdan dondurmaya çalışırken fotoğrafı sanata dönüştürür. Burdurlu'da da abartmadan yaşadığı coğrafyanın insan ve hayat iklimini yakalama isteği hissedilir. Okunması kolay, fakat bağıırıp çağırmayan; hafif bir rüzgar, fısıltı bir ses, nefes gibi hissedilen, yer yer naif didaktik söyleyiş...

Ülkü, Sanat ve Edebiyat, Doğu, Çığır, Kervan, Erciyes, Türk Kadını, İnkılâpçı Gençlik, Bozkurt, Kemalist Ülkü dergileriyle; Ulus, Milliyet ve görev yaptığı Kıbrıs Türk gazetelerinde yazan, siyasi yazılarında Z. Nuri Dağdaş müstear adını kullanan Burdurlu'nun Burdur sevdası yazdığı memleket şiirlerinin çoğunda Burdur'da odaklanır. "Gezdiğim Şehirler" sadece bir örnek:

Sivas'ta kağnılar gıcır gıcır der,
Çay akar Sivas'ın içinden bacım.
Lahanalar durulur baş olur güzüm,
Gesi bağlarına şaklar kırbacım,
Talas'ta hası var kara üzümün.

Kara taşır Kayseri'nin evleri,
Erciyes kararır, ak ak bakışır.
Afyon'da bir dağ var, kızların dağı,
Seyhan, Ceyhan Adana'da akışır.
Gavur dağı bizim yazların dağı.

Çadırlar kurulur Çukurova'da.
Tıpkı İzmir'deki bağ evleridir.
Karacaoğlan düzen eder sazını.
Kara toprak ancak bire kırk verir,
Getir Isparta'nın al kirazını.

Bursa'da Çelik var banyosu hoştur.
Geçtim Urla'dan, Çeşme'den bu yaz,
Değişmem Bursa'ya yedi tepeyi,
Olmaz İstanbul'suz memleket olmaz,
Aç, Boğaz'a doğru her pencereyi.

Ne dersiniz deyin Burdur başkadır.
Gölü var, gülü var, al halısı var.
Benim kara gözlüm, uzun saçım var.
Anlat beni yaz, kış ve uçuk ballar.
Vatan burdan başlar, uzar Burdur'a kadar.

Aşk, sevgiliye özlem, geçmişe dönüş, çocukluk hatıraları, anne sevgisi, maziye hasret, yalnızlık, yaşama sevinci, mutluluk, ayrılık gibi bireysel duygu temaları yanında memleket ve millet sevgisi, tabiat, Atatürk sevgisi, insan, hürriyet, Türk askeri, öğretmen, aile saadeti ve ev içi bahtıyarlığına dair toplumsal temaları da işleyen İbrahim Zeki Burdurlu, "Teke Yöresinin Kültür Başkenti " diye bilinen Burdur'un en büyük edebi şahsiyetlerinden birisidir.

Geleneksel Pilav Günü'nde akın akın Düzlerçamı'nda buluştuğumuz ve "Burdurluyuz Gururluyuz" diye hep beraber eğlenip coştığımız Antalya'daki Burdurlular Derneği yöneticilerimize şu dileğimi iletmeyi yurtsever bir hemşerilik görevi sayıyorum: Gelin; unutulmuş BURDURLU'yu yeniden hatırlayalım. Düşen bir ses bayrağımızı yeniden dalgalandıralım. O'nun sadece Burdur'umuzla ilgili yazdıklarını, hatta bir tek BURDURDAKİ MAHALLEMİZ'in yeni baskısını eski Burdur resimleriyle süsleyip dağıtsak yeter... Genç, dinamik ve de tekliflere açık Önder başkana da önemle duyurulur...

2018 YILI İÇERİSİNDE NEVZUHUR'DA YAZANLAR VE YAZDIKLARININ LİSTESİ AŞAĞIYA ÇIKARILMIŞTIR

AKBABA Mustafa:

- 61. Sayıda: VE YİNE BALKAN...
- 62. Sayıda: BEKLEYEN DE BİZİZ BEKLENEN DE BİZ...
- 63. Sayıda: TADIMLIK BİR YAZI
- 64. Sayıda: AT GÖZLÜĞÜ İLE TARİH OKUNMAZ.
MERSİYE (ŞİİR- YAZI İÇERİSİNDE YER ALMIŞTIR.)
- 65. Sayıda: "YÂD EDİLİR DEM BE DEM GÜZEL HÂTIRALARI" VE
"DİL YÂRESİNİ ANDIRACAK YÂRE BULUNMAZ"
RIHLET (ŞİİR- YAZI İÇERİSİNDE YER ALMIŞTIR.)
- 66. Sayıda: "KENDİ ELİMLE YÂRE KESİP VERDİĞİM KALEM
FETVÂ-YI HÜN-İ NÂ-HAKKIMI YAZDI İPTİDA"
HÜKÜM (ŞİİR- YAZI İÇERİSİNDE YER ALMIŞTIR.)

ALPAYDIN Mustafa:

- 62. Sayıda: BÖYLE HATIRLARIM SERHAT KİLİSİ (şiir)

ANDAÇ:

- 61. Sayıda: ANTALYA'YI ÖZEL KILAN ENDEMİK VE NADİR ÇİÇEKLER
- 62. Sayıda: KARATAY MEDRESESİ – ANTALYA (KALEİÇİ)
" : DENİZ FENERİ (şiir)
- 63. Sayıda: SAHİPLENEMEDİKLERİMİZDEN BİRİ DAHA! MÜBARİZEDDİN MEHMET BEY (ZİNCİRKIRAN)
- 64. Sayıda: NİGÂR HATUN'UN TÜRBEŞİ ZAMANDAN DÖKÜLEN TOZLAR GİBİYDİ!
- 65. Sayıda: DUVARDAKİ TABELAYA KAZINMIŞ İSİMLERİNDEN BAŞKA HİÇBİRŞEY ONLARI
HATIRLATMIYORDU
" AYRILIKTA HÜZÜN VARDI (şiir)
- 66. Sayıda: SELÇUKLU ESERLERİNE GÖLGESİNİ SEREN YİVLİ MİNARE

AYVALI Mustafa:

- 61. Sayıda: AFÂK-I SIR (şiir)
- 62. Sayıda: ESARETİN İYİ HALİ (şiir)
- 63. Sayıda: TAŞMAZIM (şiir)
- 64. Sayıda: SONA DOĞRU (şiir)
- 65. Sayıda: GÜMÜŞ TÜL (şiir)
- 66. Sayıda: SABİR ÇEKİCİ (şiir)

DEMİREL Ali:

- 61. Sayıda: ESKİMEYEN BENGÜ İNANÇLAR
- 62. Sayıda: ANTALYA'DA YEREL BELLEK ÇALIŞMALARI
- 63. Sayıda: PAZARCILIK
- 64. Sayıda: BOLVADİN
- 65. Sayıda: BİR KURTULUŞ SAVAŞI KAHRAMANI FEHİME SULTAN
- 66. Sayıda: KAHRAMAN HASAN ÇAVUŞ VEYA EL-TURCO

DOĞANCIOĞLU N. Doğan: (Prof.Dr)

- 62. Sayıda: İKİMİZLİ GÖNÜL (şiir)

ERÇİN Mehmet:

- 62. Sayıda: DÖNÜP BAKTIM MAZİYE
- 63. Sayıda: DÖNÜP BAKTIM MAZİYE (devamı)

GÜNAY Tuncer:

- 65. Sayıda: KÜRESELLEŞME SEBEBİ İLE ÜLKELER KİMLİKLERİNİ KAYBEDİYORLAR. NEDEN?

GÖKTÜRK R. Süleyman: (Prof. Dr)

- 63. Sayıda: PHASELİS ANTİK KENTİ FLORASI – 1
- 64. Sayıda: PHASELİS ANTİK KENTİ FLORASI – 1 (devamı)

ŞAHMARANOĞLU Hasan:

- 64. Sayıda: ALMILA (şiir)
- 65. Sayıda: GÖKÇEN KIZ (şiir)

TOKAT Mustafa:

- 62. Sayıda: YUSUF ATILGAN BİR "AYLAK ADAM" OKUMASI

TUĞLU Nuri : (Prof. Dr)

- 64. Sayıda: ARAŞTIRMACI-YAZAR TUNCER GÜNAY İLE YAZMAK VE DİL ÜZERİNE SOHBET

TÜLKAY Hasan:

- 61. Sayıda: GÖNÜL DÜNYAMIZIN KÂŞİFİ: MARC LOOPUYT
- 65. Sayıda: ATSIZ RÜZGÂRI
- 66. Sayıda: UNUTULAN BURDURLU

YENİLMEZ Ahmet:

- 66. sayıda: BEN SANAT YAPIYORUM KARDEŞİM SANAT...

ANTALYA ENDEMİK VE NADİR ÇİÇEKLERİ

Scorzonera ulrichii: Kuş angıtotu

-Antalya Endemiği-

Scorzonera ulrichii, 2002 yılında yayımlanarak bilim dünyasına tanıtılmış ve sadece Alanya'nın belli bir bölgesinde yaşayan sessiz güzellerimizdendir. Yaz mevsiminde çiçeklenmeye başlayan bu tür, 1200-1250m gibi dar bir yükseklik aralığında karaçam açıklıklarındaki kayalık ve çakıllı alanlarda yetişir (Kilian & Parolly,2002). Yoğun yünsü tüylerle kaplı, 5-12 cm uzunluğunda, beyaz veya grimsi görünüşlü çok yıllık bitkilerdir. Toprak altında sağlam yapılı ve silindirik biçimli rizomlara sahiptir. Her bir rozette genellikle az sayıda çiçekli gövde bulunur ve gövde uzunluğu genellikle 10 cm'yi geçmez. Tüm yapraklar düz kenarlı, yumuşak-yünsü tüylerle kaplı, tabana doğru daralıcıdır. Gövde yaprakları rozet yapraklara benzemekle birlikte daha küçüktür. Kapitulum her gövdede genellikle 1-2 adettir ve sadece dilsî çiçeklerden oluşur. İnvolukrum dış kısmında yoğun yünsü tüylüdür. Çiçekler açık sarı tonlarda ve taç yaprakları 14-15 mm boyundadır. Aken meyveler narin yapılı, düz yüzeyli ve yoğun yünsü tüylüdür. Pappuslar 8-12mm ve genellikle saman renginde kahverengiyeye değişen tonlardadır.

Alkanna attilae: Bey havacivaotu

-Antalya Endemiği-

Türün tip örnekleri Tahtalı Dağı'ndan (Kemer/Antalya) 1949 yılında toplanmış ve 1956 yılında Türkiye ve Doğu Ege Adaları Florası adlı büyük eserin editörü Peter Hadland Davis tarafından bilim dünyasına tanıtılmıştır. İlimiz sınırları içinde sadece birkaç lokasyondan bilinen bu tür, dağlık alanlarda, 1900-2300 m'ler arasındaki kireçtaşı kayalık yamaçlarda yetişir. Gök mavisi rengindeki çiçekleri ile dikkat çeken *Alkanna attilae* Haziran-temmuz aylarında çiçeklenir. Yoğun ve tek tip tüy dokusuna sahip olan 3-10 cm boyunda çok yıllık bitkilerdir. Taban yaprakları ters mızraklı biçimli ve sivri uçludur. Gövde yaprakları şeritsi-dikdörtgensi biçimlidir. Taç yapraklarının dudak kısmı lacivert veya gök mavisi renklerde, tüp kısmı ise kahvemsî-sarı tonlardadır. *Alkanna* cinsine ait türleri birbirinden ayırmada meyve karakterleri oldukça önemlidir. Bu türde fındıksı tıpteki meyveler belirgin gagalı, 2,5-3 mm eninde ve yoğun küçük yumrucuklu yüzeylidir.

Alkanna macrophylla: Koca havaciva

-Antalya Endemiği-

Dünya üzerindeki tek yayılış bölgesi Antalya ili olan Koca havaciva, Perge Antik Kenti Antik Tiyatrosu duvarlarında keşfedilerek 1845 yılında bilim dünyasına tanıtılmıştır. Antalya kıyı bölgesine endemik olup, kıyıya yakın kayalık alanlar ve ören yerlerinden bilinmektedir. Bilimsel ismini bu cins içerisindeki diğer taksonlara kıyasla büyük sayılabilecek yapraklarından alır (makro: büyük, phylla: yaprak). Antalya'nın en az kendisi kadar eşsiz falezlerinde mart-haziran döneminde görülebilir. Koca havaciva yaklaşık 20-60 cm boyundadır. Yapraklar parlak yapılı, salgılı veya salgısız yoğun tüylüdür. Taban ve gövde yaprakları mızraklıdan dikdörtgensiye kadar değişen şekillerde, 2-10 cm uzunluğundadır. Brakteler şeritsi-dikdörtgensi biçimliden ovata kadar değişen şekillerdedir. Kaliks çiçekli dönemde 5-7 mm, meyveli dönemde 8-10 mm uzunluğundadır. Korolla mavi renkli, dış kısmında tüysüz, yaklaşık 1.5 cm uzunluğunda, dudak kısmı çaplıdır. Fındıksı meyvelerinin yüzeyi yoğun yumrucuklu olup, çıkıntılar küt uçludur; meyvenin ucundaki gaga kısmı ise kıvrık yapılıdır.

Alkanna pamphylica: Yaman havaciva

-Antalya Endemiği-

Alkanna türlerinin büyük çoğunluğunun kurutulmuş kökleri değişik amaçlar için özellikle eczacılık endüstrisinde ve boyar madde olarak kullanılmaktadır. (Baytop,1999). İlimize endemik Yaman havaciva Korkuteli ve Elmalı'da (Antalya) yoğun popülasyonlar oluşturur. Bölgedeki maki açıklıkları ve step alanlar, mayıs-haziran aylarında çiçeklenen türe ev sahipliği yapar. Yörede dokunan el emeği göz nuru halı ve kilimlerde kullanılan iplerin boyanması amacıyla köklerinin kullanıldığı bilinmektedir. Gövdeleri 10-60 cm uzunluğunda, salgılı veya salgısız batıcı tüylerle kaplı çok yıllık bitkilerdir. Meyvelenme döneminde akrepşi kimöz çiçek durumları 30 cm'ye kadar uzayabilir. Korolla gök mavisi- morumsu renklerde, 10-13mm uzunluğunda, dış kısmı tüysüz, dudak kısmı 4-7 mm genişliğindedir. Fındıksı meyveler yoğun yumrucuklu, çıkıntılar küt uçlu; gaga kısmı ise geriye kıvrıktır.

ARTIST'S CONCEPTION